Eduskunnan suurivaliokunta on pyytänyt yhteistä kirjallista asiantuntijalausuntoamme Itä-Suomen maakunnilta ja pyytänyt Pohjois-Savon kuultavaksi valiokuntaan puheenjohtajamaakuntana. Kuulemisen jälkeen on annettu mahdollisuus täydentää lausuntoamme ja kuulemisessa esitettyjä kantoja U-kirjelmien valmistuttua.

Asia: E 73/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi; E-kirje.
Asiantuntijakuuleminen koskee myös asiaan liittyviä U-kirjelmiä.

U 48/2025 vp (MFF-asetus + omat varat + toimielinsopimus)
Erillinen laajempi lausunto annettu kuulemisen yhteydessä.

NSPA-erityisrahoitus, mikä kohdistuu nykyisellä ohjelmakaudella lähes kokonaan Itä- ja Pohjois-Suomeen ja tukee Itäisen ja Pohjoisen Suomen sekä raja-alueiden elinvoimaa, tulee turvata myös jatkossa ja **näkemys on lisättävä U-kirjeeseen** kohtaan valtioneuvoston kanta.

Ehdotamme pohjoisten harvaan asuttujen alueiden kirjausta EU-asetukseen COM (2025) 565 final/2 varojenjakoperusteeksi turvataksemme Suomen mahdollisimman suuren koheesiosaannon ja liittymissopimuksen velvoitteet.

U 51/2025 vp (EU:n pelastuspalvelumekanismi + terveysuhkavalmius)
Komissio uudistaa EU:n pelastuspalvelumekanismia ja lisää valmiutta myös terveysuhkiin; tuemme vahvistuvaa kriisivarautumista ja nostamme esiin Itä- ja Pohjois-Suomen pitkät etäisyydet ja raja-alueen erityistarpeet kapasiteetin kohdentamisessa.

U 52/2025 vp (Verkkojen Eurooppa / CEF 2028–2034)
Erillinen lausunto liitteenä.

U 53/2025 vp (NRP/kumppanuusrahastoasetus + tuloksellisuusasetus)

Itä-Suomen sekä Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakunnat kannattavat valtioneuvoston kantaa

- Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.
- Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.
- Suomi tukee komission ehdotusta vahvistaa maaulkorajojen pituuden merkitystä varojenjakokriteerinä.

Lisäksi tuomme esille, että laaja-alainen maaseudun kehittäminen on tärkeää. Valtioneuvoston tavoitteena on, että niin kestävä kaupunkikehittäminen kuin maaseudun ja alueiden kehittämistoimetkin turvattaisiin, synergiaetuja hyödyntäen. ELY-keskusten kautta on tuettu muitakin maaseutuyrityksiä kuin alkutuotantoon kytkeytyviä. Yritystoiminnan tukeminen maaseutualueilla kohdistunut mikro- ja pienyritysten tukemiseen. Nämä

investoinnit ovat olleet vaikuttavia maaseudun työpaikkojen ja muun yritystoiminnan kannalta. Jatkossakin olisi turvattava maaseudun pienyritysten tukeminen nykyisen kaltaisesti. Tällä on suuri merkitys maaseutualueiden elinvoiman turvaamisen kannalta. Valtioneuvoston tavoitteena on, että yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen, ml. LEADER-toiminta, jatkuisi pääpiirteissään nykyisen kaltaisena. Yhdymme tähän näkemykseen.

Paikkaperusteisuus ja aluelähtöisyys eivät ole nousseet riittävän vahvana esityksessä. Alueiden osallistuminen tulee pystyä takaamaan vahvemmin myös asetustasolla.

Korostamme, että NSPA-erityisrahoitus, mikä kohdistuu nykyisellä ohjelmakaudella lähes kokonaan Itä- ja Pohjois-Suomeen ja tukee Itäisen ja Pohjoisen Suomen sekä raja-alueiden elinvoimaa, tulee turvata myös jatkossa.

Ehdotamme:

Ehdotamme pohjoisten harvaan asuttujen alueiden kirjausta EU-asetukseen COM (2025) 565 final/2 varojenjakoperusteeksi turvataksemme Suomen mahdollisimman suuren koheesiosaannon ja liittymissopimuksen velvoitteet.

Suomen tulee neuvotteluissa varmistaa, että itärajan turvallisuuteen osoitettu rahoitusta voidaan hyödyntää itärajan turvallisuuden ja alueiden kehittämisen kaksoiskäyttökohteisiin. Pelkkä rajaturvallisuuden parantaminen ei yksin tuota sellaisia laaja-alaisia taloudellisia hyötyjä, joita alueellinen elinvoima tarvitsee. (Maakuntien yhteinen kanta)

Raja-alueiden näkökulmasta olisi toivottavaa, että tuella pystytään rahoittamaan myös elinkeinoja ja työllisyyttä tukevia toimia sekä kuntien varautumista kehittäviä hankkeita. Kunnat ovat paikallista kokonaisturvallisuutta ja kriisinkestävyyttä edistävien toimien keskiössä. Kunnille keskeistä on siviiliyhteiskunnan kyvykkyyden ylläpito sekä kokonaisturvallisuutta ylläpitävät toimet.

Tekstimuutosesitykset

1) Koheesiopolitiikka, kokonaisturvallisuus ja elinvoima – ei kriisirahoitukseksi

Nykyinen kohta:
“Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia.”

Täsmennettävä seuraavasti:
”Valtioneuvosto painottaa kuitenkin, että koheesiopolitiikan ensisijainen luonne on pitkäjänteinen alueiden kehittämis- ja investointipolitiikka. Koheesiorahoituksen ei tule muuttua kriisirahoitusluonteiseksi tai lyhytjänteisesti kohdennettavaksi välineeksi, vaan sen tulee perustua ennakoitavaan, alueiden erityispiirteet huomioivaan ja kehittämistarpeista johdettuun rahoitukseen.”

Toimivallan jako ja asumispolitiikka

Nykyinen kohta:
“Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.”

Täsmennettävä seuraavasti:
“Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivaltajakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa ja suhtautuu varauksellisesti kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemiseen koheesiopolitiikkaan. Valtioneuvosto katsoo kuitenkin, että asumisen edellytysten tukemiselle voi tietyissä olosuhteissa olla perusteltu rooli koheesiopolitiikassa silloin, kun sillä vahvistetaan alueiden elinvoimaa, työn ja palvelujen saavutettavuutta sekä mahdollisuutta asua ja työskennellä myös maaseutu- ja harvaan asutuilla alueilla. Mahdolliset asumiseen liittyvät toimet tulee rajata selkeästi aluekehittämistä tukeviin investointeihin ja toteuttaa jäsenvaltioiden toimivallan puitteissa.”

Komission EAKR-asetusesitys COM (2025) 552 final

Kumppanuusrahastoasetus ja siihen liittyvät sektorikohtaiset asetusehdotukset muodostavat kokonaisuuden. Kuten U-kirjelmässä 53/2025 todetaan sektorikohtaisista asetuksista annettavat valtioneuvoston selvitykset täydentävät tätä NRP-asetuksen selvitystä (sivu 3). Valtioneuvoston U-kirjelmä koskien EAKR-asetusesitystä COM (2025) 552 final on vielä julkaisematta.

Esitämme, että Suuri valiokunta ja valtioneuvosto huomioivat komission EAKR-asetusesityksestä COM (2025) 552 final olevan selkeän kirjauksen **luvun I artiklassa 4 Tuki epäsuotuisille alueille**. Se antaa erittäin vahvan tuen Suomen liittymissopimukseen perustuvan pohjoisten harvaan asuttujen alueiden rahoituksen korostamiselle Suomen rahoitusneuvotteluissa ja tulevassa kansallisessa ja alueellisessa kumppanuussuunnitelmassa.

U 54/2025 vp

Nostamme esiin raja-alueen ja harvan asutuksen erityisriskit sekä resursoinnin tarpeen Itä-Suomessa.

Pidämme valtioneuvoston kantaa sisäasioiden rahastojen joustavuuden ja raja-alueiden elinvoiman kehittämisestä oikeina ja tärkeinä alueen tasapainoiseksi kehittämiseksi. Raja-alueille kohdistuu riskejä, jotka vaikuttavat alueen vetovoimaan ja investointien toteutumiseen. Julkisten investointien yhdistettynä yksityisen sektorin huonoon luotonsaantiin investointeihin vaatii konkreettisia toimenpiteitä.

Ehdotamme; Valtioneuvoston kantaan lisättäväksi, että alueen tasapainoiseksi kehittämiseksi tarvitaan sisäasioiden rahaston tukea alueen saavutettavuuden ja elinvoiman kehittämiseksi. Muutoin esitettyjen toimien vaikutus jää lyhytkestoiseksi.

U 55/2025 vp (YMP ja YKP uudistus)
CAP- ja kalastuspolitiikan uudistus vaikuttaa suoraan maaseudun elinvoimaan.

Itä- ja Pohjois-Suomen alueella sijaitsee Suomen vahvimpia ruokamaakuntia, jossa maatalous on monipuolista, mutta keskeistä on erityisesti maidontuotannon ja siihen liittyvän lihakarjatalouden rooli. Nämä keskeiset tuotantosuunnat antavat erinomaisen mahdollisuuden maatalouspohjaisen biotalouden arvoketjujen vahvistamiseen. Hyvä esimerkki on biokaasu- ja kiertolannoitetuotanto, jonka avulla maatalouden tuotantopanoksien kotoperäisyys vahvistuu, tuonnin tarve pienenee, lisätään omavaraisuutta, parannetaan huoltovarmuutta ja tuotannon kannattavuutta sekä samalla pienennetään ravinnehävikkiä ja ilmastopäästöjä. Elinvoimainen ja kannattava maatalous on nähtävä ruokaturvaa laajemmin myös mahdollisuutena toteuttaa komission yleisiä Euroopan asemaa globaalissa kilpailussa vahvistavia toimia.

Itä-Suomessa maatalouden perustuotanto on myös keskeinen elinehto maaseudun asutukselle ja muille elinkeinoille. Maa- ja metsätalousyritykset osallistuvat omalla panoksellaan mm. tiestön ja vesi- ja sähköinfrastruktuurin ylläpitoon, mikä on välttämätöntä Suomen rikkaiden luonnonvarojen hyödyntämisen, maaseudun palvelujen ja yhteiskunnan kriittisen toimintakyvyn ylläpitämiseksi. On tärkeää, että tuleva EU-rahoituskausi keskittyy ruokaturvaan ja ruokaa tuottavan maatalouden kannattavuuteen. Mutta maatalouden laajat ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset tulee edelleen ottaa huomioon. On luotava Itä-Suomen alueelle soveltuvia tavoitteita ja toimenpiteitä vastuullisen tilanpidon periaatteelle.

Valtioneuvoston tavoitteena tule olla, että yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen (CLLD), mukaan lukien LEADER-toiminta, säilyy selkeänä, ennakoitavana ja vaikuttavana osana kumppanuussuunnitelmaa. LEADER-toiminnan jatkuvuus ja riittävä rahoitustaso tulee turvata myös tulevalla ohjelmakaudella.

U 56/2025 vp (yhteinen markkinajärjestely + EU-koulujakelu)
On varmistettava, ettei uudistus heikennä suomalaisen alkutuotannon asemaa ja että mallit toimivat myös harvaan asutuilla alueilla.

Tytti Määttä

Pohjois-Savon maakuntajohtaja, Itä-Suomen maakuntien puheenjohtaja